

Daniel Hugo

'n Keuse uit die gedigte van Nachoem Wijnberg

Vertaling in Afrikaans

ZWAAR, LICHT

Je kan honderden voorbeelden geven
van wat gewicht is, maar je herinnert je
er maar één.

Wanneer je honderdtwintig
kilo weegt omdat je
tegen iemand op wilde lopen
die tegen je zegt: *je kan niet altijd
zo zwaar zijn.*

En dan nóg een: een kind
met elk van zijn handen
in een hand van een van zijn ouders
die hem samen optillen en laten schommelen
terwijl zij verder lopen.

Je maakt het lichte zwaar,
omdat je er niet goed in bent,
en niet van anderen wil leren.

Daarna word je enkel
om wat zwaar is gevraagd
en je hoopt dat je ondertussen
– je kan niet zeggen hoe –
beter zal worden in het lichte.

(Voor jou, van jou, 2017)

SWAAR, LIG

Jy kan honderde voorbeelde gee
van wat gewig is, maar jy onthou
slegs een.

Wanneer jy honderd-en-twintig
kilogram weeg omdat jy
teen iemand wil vasloop
wat vir jou sê: *jy kan nie altyd
so swaar wees nie.*

En dan nog een: 'n kind
met sy hande aan weeskante
in dié van sy ouers
hulle tel hom saam op en swaai hom
terwyl hulle loop.

Jy maak wat lig is swaar,
omdat jy swaarkry daarmee,
en nie van ander wil leer nie.

Daarná word jy net
gevra vir wat swaar is
en jy hoop dat jy intussen
– jy weet nie hoe nie –
beter sal word met wat lig is.

LIEDJE

Af en toe een stilte
zonder dat zeker is
of het liedje verder hoeft,
niet durven zeggen
wat ik eigenlijk wil.

Ik raak je aan
terwijl ik luister,
als jij er niet was
kon ik niet naar
een liedje als dit luisteren.

(Liedjes, 2006)

LIEDJIE

Af en toe 'n stilte
sonder dat dit seker is
of die liedjie verder gaan,
nie waag om te sê
wat ek eintlik wil nie.

Ek raak aan jou
terwyl ek luister,
as jy nie hier was
sou ek nie na 'n liedjie
soos dié kon luister nie.

SHOTETSU OVER SHUNZEI EN TEIKA

Teika gaat op bezoek bij zijn vader Shunzei als diens vrouw,
de moeder van Teika, gestorven is.

Het is herfst geworden en er waait een harde koude wind.
Shunzei ziet er bedroefd en verloren uit.

Als hij in zijn eigen huis terug is schrijft Teika dat de wind
verlangt naar wie er niet meer is.

Shunzei antwoordt dat het herfst geworden is, dat een koude
wind waait,
dat hij nog steeds huilt van verdriet.

Shotetsu zegt dat hij niet hoeft uit te leggen waarom het
gedicht
dat Teika schrijft pijn doet.

Omdat Shunzei oud is en aan zijn zoon schrijft wil hij niet
zeggen
dat hij niet meer verder kan;

daarom zegt hij dat het herfst is en dat de wind koud is.
Een moeilijk en goed gedicht.

*(Eerst dit dan dat, 2004, later ook in verzamelbundel Uit
Tien, 2007)*

SJOTETSOE OOR SJOENZEI EN TEIKA

Teika gaan besoek sy vader Sjoenzei toe dié se vrou,
Teika se moeder, gesterf het.

Dit is herfs en daar waai 'n harde, koue wind.
Sjoenzei lyk bedroef en verlore.

Toe hy by sy eie huis terug is, skryf Teika dat die wind
verlang na dié wat nie meer daar is nie.

Sjoenzei antwoord dat dit herfs is, dat 'n koue wind waai,
dat hy nog steeds huil van verdriet.

Sjotetsoe sê hy hoef nie te verduidelik waarom die gedig
wat Teika skryf seer maak nie.

Omdat Sjoenzei oud is en vir sy seun skryf, wil hy nie sê
dat hy nie meer kan voortgaan nie;

daarom sê hy dit is herfs en die wind is koud.
'n Goeie en swaar gedig.

MIJN VADER ZEGT DAT HET VERSTANDIG IS OM
IETS TE DOEN WAARIN HET NIET ERG IS OM
MIDDELMATIG TE ZIJN, ZOALS WAARIN IK
PROFESSOR BEN

Hij besluit zich aan de wet te houden, als iemand die de wet niet kent, maar verwacht dat zijn kinderen die zullen kennen en daarom doet wat hij kan om zijn kinderen niet te beschamen.

Mijn vader zegt dat hij speciaal voor mij een middelmatig man geworden is, zodat niemand zou denken dat ik nooit zo goed als mijn vader kon zijn.

Toch zou hij graag willen dat iemand zich hem herinnert als hij er niet meer is, niet elke dag maar af en toe, zonder het van plan geweest te zijn.

Als wat na iemands dood blijft iemands deel van de waarheid is, wat gebeurt er dan met mijn deel van de onwaarheid?

Als iemand dood is blijft er niets van hem over, behalve van mijn vader die in zijn eentje rondloopt waar hij is.

(Het leven van, 2008)

MY PA SÊ DIT IS VERSTANDIG OM 'N VAK TE
BEOEFEN WAARIN DIT NIE ERG IS OM
MIDDELMATIG TE WEES NIE, SOOS DIT WAARIN
EK 'N PROFESSOR IS

Hy besluit om die wet te gehoorsaam as iemand wat nie die wet ken nie, maar verwag dat sy kinders dit sal ken en daarom doen wat hy kan om nie sy kinders in die skande te steek nie.

My pa sê hy het spesiaal vir my 'n middelmatige man geword, sodat niemand sal dink ek kan nooit so goed soos my pa wees nie.

Tog wil hy graag hê dat iemand hom sal onthou as hy nie meer daar is nie, nie elke dag nie maar af en toe, sonder dat hy van plan was om dit te doen.

As dit wat ná iemand se dood bly, sy deel van die waarheid is, wat word dan van my deel van die onwaarheid?

As iemand dood is, bly daar niks van hom oor nie, behalwe van my pa wat op sy eentjie rondloop waar hy is.

AFSCHEIDSWEDSTRIJD

Als je al een keer verloren hebt
word je er minder bang voor, maar wil je weten of je het
een tweede keer uithoudt
– en zo verder. Zoals wanneer je een afscheidswedstrijd
wil spelen om te weten of je het uithoudt
dat je na het einde van die wedstrijd niet meer zal spelen.
Weet je niet dat er altijd

iets van overblijft dat je het donker instuurt
om het goed te maken? Je hoort zeggen dat je nog lang
niet wil ophouden, alsof je net gezegd had
dat je dat zou kunnen. Elke wedstrijd is voor altijd, wordt
nooit een andere, je kan hoogstens zeggen
dat het je afscheidswedstrijd is

en dan hoor je, wat jammer dat het deze is. Als een klein
meisje of een gastvrouw
tussen jou en wie dan ook moest kiezen
zou zij tegen jou zeggen dat het laat was. Denk je dat jullie
daar iets voor terug kunnen krijgen,
uitgenodigd worden om te spelen

tegen wie hun afscheidswedstrijd niet willen verliezen?
Maar tegen jullie spelen
is toch als tegen niemand spelen,
is dat geen belediging
van wie afscheid neemt? Maar als jij afscheid neemt zou je
op die avond wel tegen niemand willen spelen.

(Afscheidswedstrijd, 2019)

AFSKEIDSWEDSTRYD

As jy al 'n keer verloor het
word jy minder bang daarvoor, maar jy wil weet of jy dit
'n tweede keer gaan oorleef
– en so verder. Soos wanneer jy 'n afskeidswedstryd wil
speel om te weet of jy dit kan oorleef
dat jy ná die einde van die wedstryd nie meer sal speel nie.
Weet jy nie dat daar altyd

iets van oorbly wat jy die donker instuur
om dit goed te maak nie? Daar word gesê dat jy nog lank
nie wil ophou nie, asof jy sopas gesê het
dat jy dit wil doen. Elke wedstryd is vir altyd, word nooit
'n volgende een nie, jy kan hoogstens sê
dat dit jou afskeidswedstryd is

en dan hoor jy, hoe jammer dis hierdie een. As 'n klein
meisie of 'n gasvrou
tussen jou en wie ook al moet kies
sal hulle vir jou sê dat dit laat is. Dink jy dat julle iets
daarvoor kan terugkry,
uitgenooi word om te speel

teen hulle wat nie hul afskeidswedstryd wil verloor nie?
Maar om teen julle te speel
is tog soos om teen niemand te speel nie,
is dit nie 'n belediging
vir dié wat afskeid neem nie? Maar as jy afskeid neem, sal
jy daardie aand mos teen niemand wil speel nie.

HET ZOU EEN GOEDE GRAP ZIJN ALS GHALIB DE
ENIGE GOEDE DICHTER WAS

Hij heeft geen dag van zijn leven een gebed uitgesproken,
moet hij beginnen nu hij niet meer kan spreken,
zoveel keer per dag een gebaar te maken alsof hij
een gebed zou willen uitspreken?

Dat is Ghalib die zijn vrienden zegt dat zij niet moeten
ophouden
hem hun gedichten te geven om ze te verbeteren.

Niet omdat hij poëzie liefheeft, waar halen ze die onzin
vandaan,
maar als een vrouw die de man verdedigt met wie
zij haar hele leven getrouwd geweest is.

Ik weet een geheim dat ik al mijn vrienden wil vertellen,
aan de gedichten die je mij gestuurd hebt kan ik
zien dat het niet de eerste zijn die je hebt geschreven, en je
vraagt ook nergens om.

Geef mij een gedicht en de volgende dag geef ik het
verbeterd terug, behalve als ik het kwijtgeraakt ben,
als mijn handen niets meer kunnen vasthouden
moet je mij niets meer geven.

Als ik er niet meer ben, de bebloede vlag waarvoor ik mijn
leven gaf, die mogen ze aan je geven,
er zijn veel goede dichters maar ik kom liever pas
binnen als Ghalib aan de beurt is.

(Divan van Ghalib, 2009)

DIT SOU 'N GOEIE GRAP GEWEES HET AS GHALIB
DIE ENIGSTE GOEIE DIGTER WAS

Hy het nie 'n enkele dag in sy lewe 'n gebed opgesê nie,
moet hy daarmee begin nou dat hy nie meer kan praat nie,
soveel keer per dag 'n gebaar maak asof hy 'n
gebed wil opsê?

Dit is Ghalib wat vir sy vriende sê hulle moenie ophou
om vir hom hul gedigte te gee dat hy dit kan
verbeter nie.

Nie omdat hy poësie liefhet nie, waar kom hulle aan dié
onsin,
maar soos 'n vrou wat haar man verdedig met wie
sy haar hele lewe getroud was.

Ek ken 'n geheim wat ek vir al my vriende wil vertel,
aan die gedigte wat jy vir my gestuur het, kan ek
sien dat dit nie die eerste is wat jy geskryf het nie; jy
verwag ook niks van my nie.

Gee my 'n gedig en die volgende dag gee ek dit verbeter
terug, behalwe as ek dit verloor het,
as my hande niks meer kan vashou nie, moet jy my
niks meer gee nie.

As ek nie meer daar is nie, die bebloede vlag waarvoor ek
my lewe gegee het, dit kan hulle vir jou gee,
daar is talle goeie digters maar ek gaan liever eers
in wanneer dit Ghalib se beurt is.

VERLANGEN

Ik wilde dat mijn enige probleem was dat jij niet wilde
zien hoe ik naar je verlang,

dat is ook niet goed om te zien, als ik kon zou ik
niet willen kijken.

Overal waar ik stilsta leg ik mijn verlangen neer, mijn
ogen te moe om te zien wie daar staat.

Noem ik dat een verlangen? Ik wil enkel leren hoe
iets te doen.

Kleed je om, ik bedoel, kleed je uit,

je bent de enige die overgebleven is, alles om je
heen is leeg, niet omdat je naar iemand verlangt.

Draai je om, draai je om, draai je om,

ik zie je - als ik zeg dat ik je zie kun je tevoorschijn
komen.

Ghalib klaagt dat je je werk niet doet,

wat hij dacht dat hem toekwam, als anderen het
krijgen waarom hij niet.

Ik heb gehoord dat minder verlangen helpt, maar zou meer
verlangen mij niet hieruit kunnen redden,

zoals iemand het leven redt van iemand met wie hij
niet wil spreken.

Niemand weet wat verlangen is totdat Ghalib er iets over
zegt,

hij leest de geschiedenis van de wereld en als hij
die uit heeft zegt hij wat hij mist.

(Divan van Ghalib, 2009)

VERLANGE

Ek wens my enigste probleem was dat jy nie wou sien hoe ek na jou verlang nie,

dis ook nie goed om te sien nie, as ek kon sou ek self nie wou kyk nie.

Oral waar ek gaan stilstaan, sit ek my verlange neer, my oë te moeg om te sien wie daar staan.

Noem ek dit 'n verlange? Ek wil net leer hoe om iets te doen.

Verklee jou, ek bedoel, trek jou klere uit,

jy is die enigste een wat oorgebly het, alles om jou is leeg, nie omdat jy na iemand verlang nie.

Draai jou om, draai jou om, draai jou om,

ek sien jou – as ek sê dat ek jou sien, kan jy te voorskyn kom.

Ghalib kla dat jy nie jou werk doen nie,

dit wat hy dink hom toekom, as ander dit kry waarom nie hy nie.

Ek het gehoor dat minder verlange help, maar sou meer verlange my nie hieruit kon red nie,

soos iemand die lewe red van iemand met wie hy nie wil praat nie.

Niemand weet wat verlange is totdat Ghalib iets daaroor sê nie,

hy lees die geskiedenis van die wêreld en as hy klaar is, sê hy wat hy mis.

DE MESSIAS KOMT

De Messias komt
als er geen Joden meer zijn,
als een leegte
aangetrokken door een leegte. Hoe zorgen we ervoor

dat er geen Joden meer zijn,
zonder dat er ook maar één dag van één van hen
donkerder wordt? Eerst verspreiden ze zich
over de hele wereld

en daarna denkt elk van die Joden
dat het een teken is
wanneer het licht in de wereld net iets voller wordt
(in de betekenis van een verdediging

tegen leeg zijn
of leegte zijn) en hij laat zich dopen
of zet een tulband op, de laatste onderhandelingstactiek
die hij nog over heeft.

(Joodse gedichten, 2020)

DIE MESSIAS KOM

Die Messias kom

as daar geen Jode meer is nie,

soos 'n leegte

aangetrek deur 'n leegte. Hoe kan ons daarvoor sorg

dat daar geen Jode meer is nie,

sonder dat daar ook maar net één dag van één van hulle

donkerder word. Eers versprei hulle hul

oor die hele wêreld

en daarna dink elkeen van dié Jode

dat dit 'n teken is

wanneer die lig in die wêreld 'n bietjie voller word

(in die betekenis van 'n verdediging

teen leeg wees

of leegte wees) en hy laat hom doop

of dra 'n tulband, die laaste onderhandelingstaktiek

wat hy nog oor het.

ALS DE MESSIAS KOMT

Dan is er nog één, misschien de laatste,
die nog een week zegt dat hij de Messias is
omdat hij denkt dat hij de laatste Jood is.

Die Messias zal de laatste, misschien de eerste,
taalfilosoof zijn
die wil begrijpen wat buiten gesprekken om gezegd wordt
om zich voor te bereiden op een gesprek met mij.

Wanneer de Messias gekomen is
zegt niemand meer iets tegen wat een ander gezegd heeft,
enkel tegen wat hij zelf gezegd heeft.

Maar nu al kan niemand veroordeeld worden
enkel op grond van wat hij tegen zichzelf gezegd heeft
en wanneer de Messias gekomen is, is er nooit meer dan
dat.

De Messias komt
als iedereen enkel nog boeken schrijft
alsof ze door een ander geschreven zijn.

Mozes de Leon schrijft het boek dat Simon bar Jochai
geschreven heeft,
zijn vrouw en dochter zien hem het doen
en alles wat hij schrijft komt uit zijn hoofd en hart.

Als zijn vrouw en dochter hem vragen
waarom hij doet alsof het boek van een ander is,
zegt hij dat geen andere manier weet om zijn brood te
verdienen.

Wanneer de Messias gekomen is
kan ik ook door de stilte van anderen heen praten,
ze moeten selfs toegeven dat ik dat reght heb.

(Joodse gedichten, 2020)

AS DIE MESSIAS KOM

Dan is daar nog één, miskien die laaste een,
wat nog 'n week lank sê dat hy die Messias is
omdat hy dink dat hy die laaste Jood is.

Dié Messias sal die eerste, miskien die laaste, taalfilosoof
wees
wat wil verstaan wat buite gesprekke om gesê word
om hom voor te berei op 'n gesprek met my.

Wanneer die Messias gekom het
sê niemand meer iets teen wat 'n ander gesê het nie,
slegs teen wat hy self gesê het.

Maar nou reeds kan niemand veroordeel word
enkel op grond van wat hy vir homself gesê het nie
en wanneer die Messias gekom het, is daar nooit meer as
dit nie.

Die Messias kom
as almal slegs nog boeke skryf
asof hulle deur iemand anders geskryf is.

Moses de Leon skryf die boek wat Simon bar Jochai
geskryf het,

sy vrou en dogter sien hom dit doen
en alles wat hy skryf, kom uit sy hoof en hart.

As sy vrou en dogter hom vra
waarom hy voorgee dat dit iemand anders se boek is,
sê hy dat hy geen ander manier ken om sy brood te verdien
nie.

Wanneer die Messias gekom het
kan ek ook dwarsdeur die stiltes van ander praat,
hulle sal selfs moet toegee dat ek dié reg het.

ZION

Mijn vader sprak veel talen
en, zoals andermans grap was, allemaal in het Nederlands,
en op een plaats waar dit een overbodige vraag was,
aan het begin van de enige weg

van Beersheva naar Eilat in het uiterste zuiden,
wachtte hij tot hij een lopende man zag
om in zijn in honderd klasjes geleerde Hebreeuws te
vragen: is dit de weg naar
Eilat?,
en het antwoord te krijgen: ah, Nederlander!

en hij vroeg zich af (hij vroeg mij)
of hij nog eens iemand tegen zou komen
in wiens oren zijn eerste en beste taal
als een taal van de ballingschap uit de ballingschap zou
klinken,

want de Joden van Spanje spraken Spaans totdat zij
uitgedreven werden,
Ladino pas in Amsterdam of Salonika, en de vaders van
mijn overgrootvaders
spraken nog een rest van West-Jiddisch,
maar enkel met hun vrouw.

(Joodse gedichten, 2020)

SION

My pa het baie tale gepraat
en, volgens 'n ou grappie, almal in Nederlands,
en op 'n plek waar dit 'n oorbodige vraag was,
aan die begin van die enigste pad

van Berseba na Eilat in die verre suide,
wag hy tot hy 'n man sien loop
om in sy Hebreëus, wat hy in honderd lesse geleer het, te
vra: Is dit die pad na Eilat?
en die antwoord te kry: A, 'n Nederlander!

en hy vra hom af (hy vra my)
of hy weer iemand sal teëkom
in wie se ore sy eerste en beste taal
soos 'n taal van die ballingskap uit die ballingskap sal
klink,

want die Jode van Spanje het Spaans gepraat tot hulle
uitgedryf is,
en Ladino eers in Amsterdam of Salonika, en die pa's van
my oupagrootjies

het nog 'n oorblyfsel van Wes-Jiddisj gepraat,
maar net met hul vroue.

ÉÉN OF MEER

Als ik een wereld kon maken,
waarom maar één, en in hoeveel van die werelden
zou ik Joden stoppen
en wat zou ik daarmee willen laten zien
aan mijzelf, om waarin beter te worden? Onder de Joden
is er telkens weer één die zegt dat alles wat er is
maar één is, zou mij dat ontmoedigen
of meer moed geven? Ik zou hen willen zeggen: net zoals
jullie
heb ik ten minste één synagoge nodig waar ik niet heenga
en als ik moest kiezen tussen die ene niet hebben
en ontelbare - elke dag nieuwe
en ik wil niet weten hoe lang het doorgaat -
kies ik het laatste. En ik zeg: als jullie vroeg in de ochtend
de Messias naar jullie synagoge zien lopen
zou ik zo snel mogelijk het bordje aan de deur hangen
(als het zaterdagochtend is hebben jullie de tekst allang
geschreven)
waarop staat: voor altijd gesloten.

(Joodse gedichten, 2020)

EEN OF MEER

As ek 'n wêreld kon maak,
waarom dan net een, en in hoeveel van dié wêrelde
sou ek Jode plaas

en wat sou ek daarmee wou bewys
aan myself, om waarin beter te word? Onder die Jode
is daar telkens weer een wat sê dat alles wat daar is
eintlik één is – sou dit my ontmoedig
of meer moed gee? Ek sou vir hulle wou sê: Net soos julle
het ek ten minste een sinagoge nodig waarheen ek nie
gaan nie
en as ek moet kies tussen dié een nie hê nie
en ontelbare – elke dag nuwes
en ek wil nie weet hoe lank dit aanhou nie –
kies ek die laasgenoemde. En ek sê: As julle vroeg in die
oggend
die Messias na julle sinagoge sien loop
sou ek so gou as moontlik die bordjie aan die deur hang
(as dit Saterdagoggend is, het julle die woorde al lankal
geskryf)
waarop staan: Vir altyd gesluit.

MET JODEN REKENEN

Wat geruststellend is omdat het veel is,
daar wil ik meer van hebben,
juist als ik teveel heb
van waar er maar één van is. Ben ik daarom zo oud
geworden
dat de schulden die anderen
niet kunnen uitrekenen op mij verhaald worden,

uit mijn bord soep
geschept? Er zijn minder Joden
dan welke ander ook denkt
en op een dag zijn het er minder dan géén, zo werden ook
uitgevonden

de negatiewe getalle
en daarna, wat vermenigvuldig met zichzelf
een negatiewe getal werd. Abraham was erby toe vir
het eerste

Jode getel werd
en het niet verder hoefde dan één
en hij werd die uitvinder van met zoveel willekeurig
(met tien willekeurig is met zoveel willekeurig,
alhoewel een kat of een hond hulle moet tel)

dat een Jode nie gevraag kan word om te gee
waar er maar één van is.

(Joodse gedichten, 2020)

SOMME MAAK MET JODE

Wat gerusstellend is omdat dit baie is,
daarvan wil ek meer hê,
juis as ek te veel het
waarvan daar maar een is. Het ek daarom so oud geword
dat die skuld wat ander
nie kan bereken nie van my verhaal word,

uit my bord sop
geskep word? Daar is minder Jode
as wat wie ook al dink
en op 'n dag is daar minder as géén, so is ook ontdek
die negatiewe getalle
en daarna, wat vermenigvuldig met homself
'n negatiewe getal geword het. Abraham was by toe daar
vir die eerste keer

Jode getel is

en dit nie nodig was om verder te gaan nie as één

en hy het die uitvinder geword van om met talle te wil

wees

(om met tien te wees is om met talle te wees

asof 'n kat of 'n hond hulle moet tel)

sodat 'n Jood nie gevra kan word om op te gee

waarvan daar net een is nie.